

מיהם העובדים החיוניים והחשופים?

נעמי פרידמן סוקולר, אוניברסיטת בר אילן¹

מיכל סימונט כורך, קו לעובד²

ניתוח מאפייני שכר, צורת העסקה, השכלה, גיל, מוצא ומצב משפחתי של העובדים החיוניים והחשופים.

עם תחילת מגפת הקורונה, סגר הוטל על אזרחי ישראל, ובתוכם העובדים. בתוך מגבלות הסגר, עובדים רבים, חיוניים, נאלצו לצאת לעבודתם. אחרים עבדו מהבית, יצאו לחופשה ללא תשלום, או איבדו את עבודתם.

בתוך כך ביקשנו לבחון מי הם העובדים, החיוניים, שעבודתם הותירה אותם חשופים להידבקות במחלת הקורונה. מהם מאפייניהם מבחינת שכר, השכלה, מצב משפחתי, מוצא, גיל וצורת העסקה.

הנחת המוצא שלנו הייתה שדווקא העובדים החיוניים ביותר, הם החשופים ביותר, ולצערנו המתוגמלים פחות במשק. ההנחה שלנו, התאמתה.

מתודולוגיה

בסיס הנתונים:

לצורך הניתוח של מאפייני העובדים בישראל השתמשנו בקבצים הציבוריים (Public Use Files) של סקר כוח אדם וסקר הוצאות משקי בית של הלמ"ס לשנת 2016. הסקרים הללו מספקים תמונת מצב אודות מבנה כוח העבודה, השכלת האוכלוסייה והמבנה הדמוגרפי של משקי הבית.³ זאת לצד [תקנות שעת חירום](#) להגבלת מספר העובדים במקום עבודה לשם צמצום התפשטות נגיף הקורונה. כל הנתונים בדו"ח זה מתייחסים לאוכלוסיית הסקר שנמצאים בכוח העבודה ואשר דווחו על משלח יד וענף בו הם מועסקים בדרך כלל.⁴

הגדרת עובדים חשופים:

עובדים חשופים מוגדרים לפי ענף ומשלח יד (סיווג 2 ספרות), כאשר עובד מוגדר כחשוף על פי הקריטריונים הבאים:

1. עבודה בענף שהמשיך לפעול בזמן הסגר (עובד חיוני)
2. עבודה לא גמישה- עבודה שלא ניתן לבצע מרחוק (מהבית)
3. עבודה המאופיינת במגע עם קהל- חשיפה לאנשים שאינם חלק מקפסולה קטנה, מוגדרת וקבועה.

¹ נעמי פרידמן סוקולר, המחלקה לכלכלה, אוניברסיטת בר אילן friedmn6@biu.ac.il

² מיכל סימונט כורך, מנהלת מדיניות ציבורית, "קו לעובד"

³ סקר כוח אדם 2016 הוא העדכני ביותר הזמין לניתוח מחוץ לחדרי המחקר בלמ"ס. כיוון שלא חלו שינויים מבניים מהותיים במבנה שוק העבודה בישראל בשנים האחרונות, הם מספקים תמונת מצב סבירה של שוק העבודה הישראלי ערב משבר הקורונה.

⁴ לפיכך הנתונים גם כוללים פרטים אשר היו מובטלים בתקופת הסקר.

עיקרי הממצאים

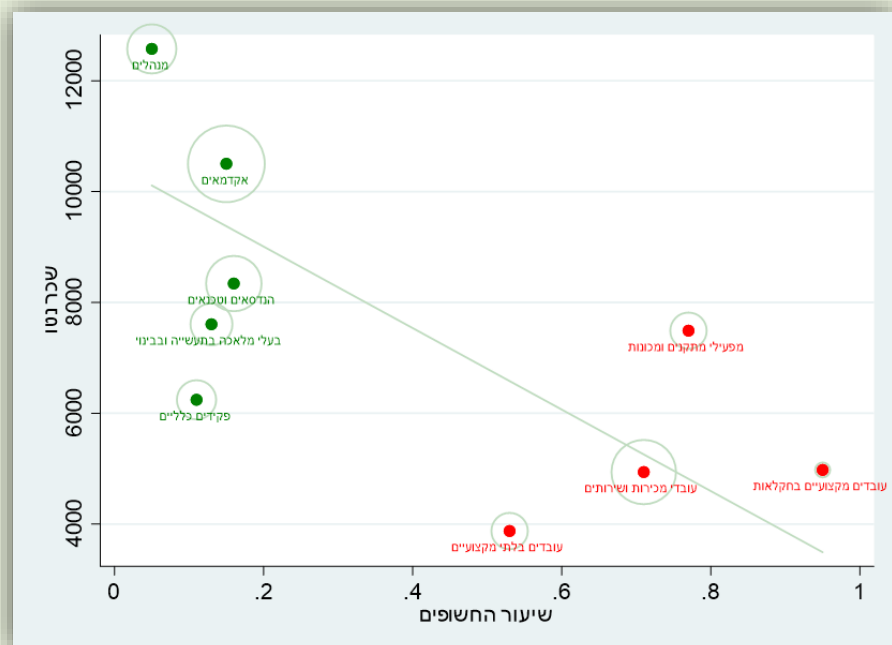
על פי הסיווג שלנו ונתוני סקר כוח אדם 2016 31% מהעובדים במשק מוגדרים כעובדים חשופים. בניתוח משלחי היד בהם העובדים חשופים ניתן לראות שככל שהשכר הממוצע במשלח היד נמוך יותר- כך גובר הסיכוי שהעובדים במשלח היד יהיו חשופים. עובדים שעתיים יהיו חשופים יותר מעובדים במשרה קבועה ומלאה. נשים עובדות חשופות יותר מגברים עובדים – 34.5% מקרב הנשים למול 27.8% מקרב הגברים העובדים. רמת השכלה גם היא נמצאה כמתואמת באופן משמעותי עם סיכויי החשיפה של עובד: כך כ-50% מקרב העובדים בעלי השכלה נמוכה מתיכונית הינם עובדים חשופים, לעומת 22.1% מקרב בעלי השכלה למעלה מתיכונית. אחד ההסברים האפשריים לכך הוא כי רבים מהמקצועות של בעלי השכלה גבוהה אינם דורשים נוכחות פיזית, ומאפשרים עבודה מרחוק. שיעור העובדים בעלי השכלה יסודית, כפול בקרב העובדים החשופים, לעומת שיעורם בקרב עובדים שאינם חשופים. כמו כן צעירים ומבוגרים חשופים יותר מאחרים.

מידת חשיפה ורמת שכר לפי משלח יד

כאשר השכר במשלח היד נמוך יותר – הסיכוי של העובד להיות חשוף יותר, גבוה יותר.

עיקרי הממצאים:

קיים קשר שלילי מובהק בין שיעור העובדים החשופים במשלח יד, לבין השכר הממוצע באותו משלח יד. המשמעות היא: ככל ששיעור העובדים החשופים במשלח יד מסוים עולה, כך השכר הממוצע במשלח היד, נמוך יותר. כך ניתן לראות כי עובדי מכירות ושירותים, שהינם בעלי סבירות של 71% להיות חשופים, משתכרים בממוצע 4940 ₪ בלבד. העובדים הבלתי מקצועיים, בעלי 53% סבירות להיות חשופים, מרוויחים בממוצע 3876 ₪ בלבד.

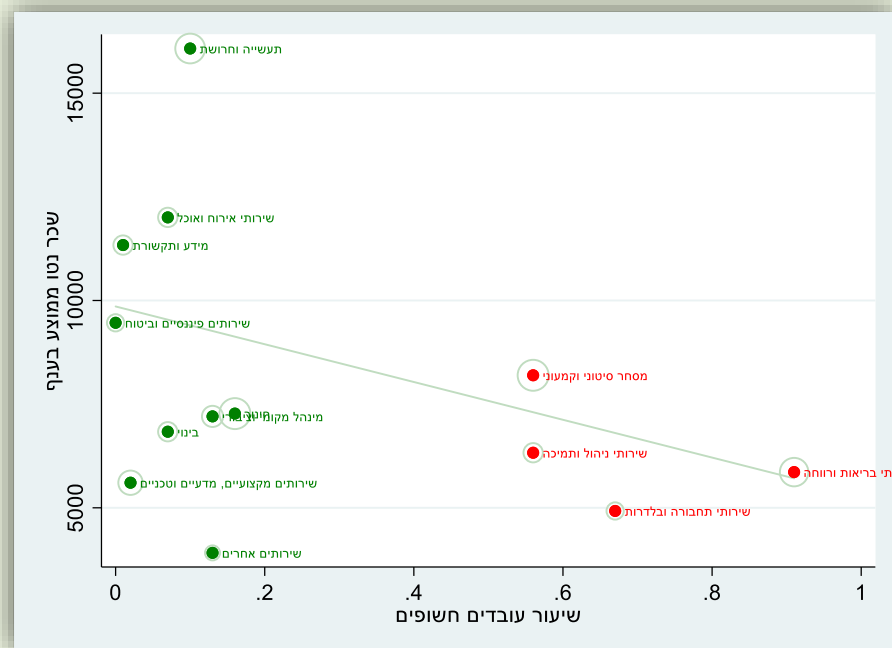

מידת חשיפה ורמת שכר לפי ענף כלכלי

בענף כלכלי בו השכר נמוך יותר – הסיכוי של העובד להיות חשוף יותר לקורונה – גבוה יותר.

עיקרי הממצאים:

ענפים כלכליים בהם שיעור העובדים החשופים הוא גבוה מאופיינים ברמות שכר נמוכות. כך ניתן לראות כי בענף כלכלי כמו שירותי בריאות ושירותי רווחה – בו הסיכוי לחשיפה עומד על 91%, השכר הממוצע נמוך ועומד על 6861 ₪ בלבד.

מידת חשיפה לפי שעות עבודה/היקף משרה

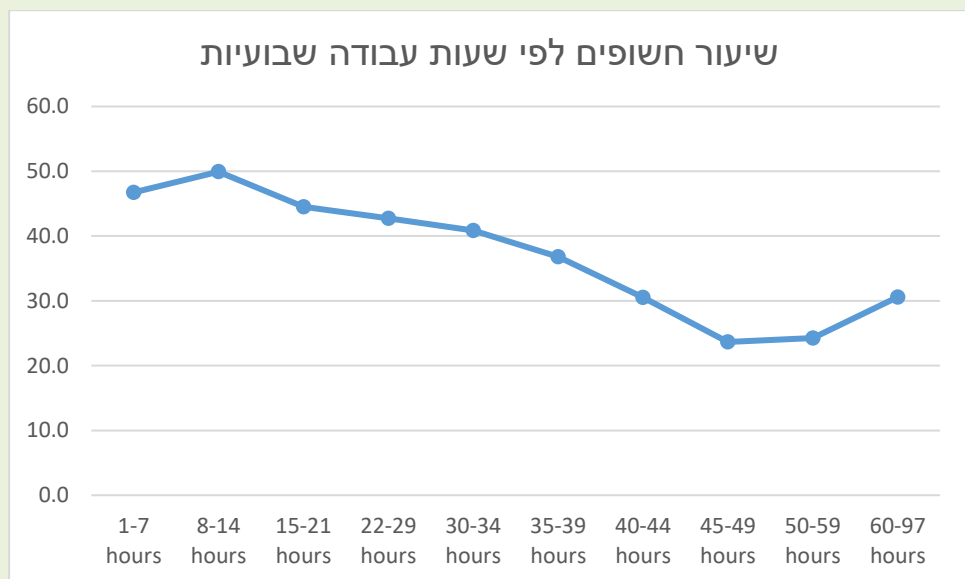
לעובדים במשרה חלקית יש הסתברות גבוהה יותר להיות חשופים.

עיקרי הממצאים:

עובדים שעובדים מספר קטן יותר של שעות, הווה אומר עובדים במשרה חלקית או על בסיס שעותי, חשופים יותר. כך מצאנו שעובדים אשר עובדים במשרה חלקית יש להם סבירות של 38.3% להיות חשופים, לעומת 28.2% בקרב עובדים במשרה מלאה. כמו כן ניתן לראות בפילוח לפי מספר שעות שבועיות, כי ככל שמספר השעות השבועיות של עובד עולה, כך יורדת הסתברותו להיות חשוף.

מאפייני העבודה

אחוז חשופים	
מעמד בעבודה	
31.5	שכיר
30.1	מעסיק עם 1-2 עובדים שכירים
18.6	מעסיק עם למעלה מ-3 עובדים שכירים
28.8	עצמאי
מקור השכר	
31.4	מעסיק
33.6	חברת כוח אדם
היקף העסקה	
28.2	משרה מלאה
38.3	משרה חלקית

מידת חשיפה לפי השכלה

ככל שההשכלה של העובד יותר נמוכה החשיפה גדולה יותר.

עיקרי הממצאים:

קיים קשר בין השכלת העובד, לבין מידת חשיפתו. הנתונים מראים שכלל שהשכלת העובד נמוכה יותר, כך הסיכוי שיהיה חשוף יותר, גדל. אחד ההסברים האפשריים לכך הוא כי רבים מהמקצועות של בעלי השכלה גבוהה אינם דורשים נוכחות פיזית, ומאפשרים עבודה מרחוק. שיעור העובדים החשופים, כפול בקרב העובדים בעלי השכלה יסודית, לעומת שיעורם בקרב עובדים בעלי מעבר לתיכונית.

כך שיעור העובדים בקרב בעלי השכלה פחות מתיכונית עומד על 49.6% לעומת 22.1% בקרב בעלי השכלה שהינה למעלה מתיכונית.

השכלה

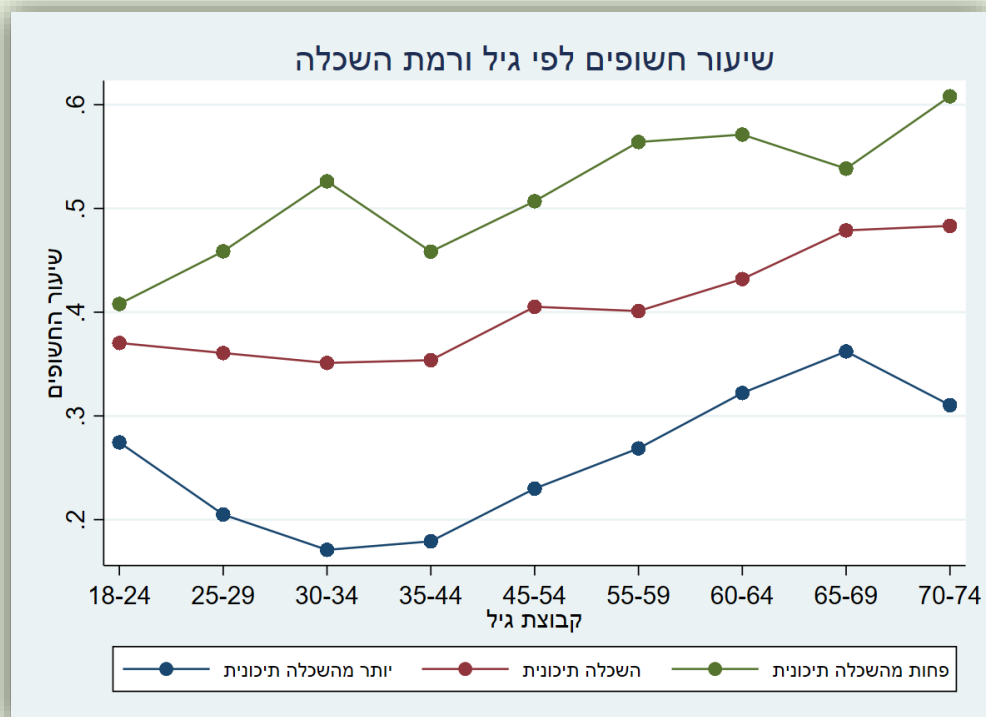
אחוז חשופים	
22.1	השכלה מעבר לתיכונית
38.1	השכלה תיכונית
49.7	פחות מהשכלה תיכונית

מידת חשיפה לפי גיל

לעובדים מבוגרים יש הסתברות גבוהה יותר להיות חשופים.

עיקרי הממצאים:

נמצא קשר חיובי מובהק בין גיל העובד, להיתכנות כי יהיה עובד חשוף. כך בכל רמות ההשכלה, עובדים מעל גיל 55 הם בעלי הסיכוי הגבוה ביותר להיות עובדים חשופים. בהתאמה בקרב עובדים ללא השכלה תיכונית, שיעור החשופים הנמוך ביותר הוא של בני 18-24 ואילו בקרב משכילים (מעל השכלה תיכונית) שיעור החשיפה הוא הנמוך ביותר בקרב בני 30-44.

מידת חשיפה לפי דת וארץ מוצא

לעולים ועובדים שאינם יהודים יש הסתברות גבוהה יותר להיות חשופים

עיקרי הממצאים:

מהנתונים עולה כי לעובדים שאינם יהודים ישנה הסתברות גבוהה יותר להיות עובדים חשופים (הנתון תקף לגבי כל הדתות בתוך קבוצת הערבים). בקרב העובדים היהודים, לעולים יש הסתברות גבוהה ב-40% מילידי הארץ להיות חשופים.

מאפיינים דמוגרפיים

אחוז חשופים	
ארץ לידה (בקרב יהודים)	
יליד הארץ	25.8
עולה	36.3
מגזר	
יהודי	28.6
ערבי	40.9

מידת חשיפה לפי מגדר ותא משפחתי

נשים חשופות יותר מגברים, להורים יחידניים הסתברות גבוהה יותר להיות חשופים מנשואים.

עיקרי הממצאים:

לנשים הסתברות גבוהה ב-24% להיות עובדות חשופות מאשר לעובדים גברים. לעובדים גרושים/פרודים או אלמנים יש הסתברות של 42.4% להיות עובדים חשופים. זאת לעומת 29% בקרב העובדים הנשואים. כמו כן ניתן למצוא יחס בין מספר הילדים לבין ההסתברות של עובד להיות חשוף. כך ככל שמספר הילדים עולה כך קטנה הסתברותו של עובד להיות חשוף. עם זאת, שיעור העובדים החשופים שהינם הורים יחידניים הוא 39.5% ביחס ל-30.7% בקרב שאר האוכלוסייה (פער של 8.8 נקודות האחוז).

מצב משפחתי

אחוז חשופים	
מגדר	
נשים	34.5
גברים	27.8
מצב משפחתי	
נשוי	29.0
גרוש/חי בנפרד/אלמן	42.4
רווק	32.3
מספר ילדים	
ללא ילדים	34.1
עם ילדים מתחת לגיל 18	28.6
ילדים בגילאי 0-1	24.9
ילדים בגילאי 2-4	25.8
הורה יחידני	39.4
בן/בת הזוג אינם עובדים	36.6

מידת חשיפה לפי משלח היד של בן הזוג

למשפחות עם מפרנס אחד הסתברות גדולה יותר להיות חשופים.

עיקרי הממצאים:

כיצד מתואם משלח היד של בן הזוג על מידת החשיפה של העובדים? הנתונים מראים כי ההסתברות של מפרנס יחיד (שבן/בת הזוג אינם עובדים) להיות חשוף גבוהה ב-20% מההסתברות של עובדים שגם בני הזוג שלהם עובדים (הנתון מופיע בטבלת החשיפה לפי מצב משפחתי).

כמו כן, אנו רואים ששיעור החשיפה של עובדים הנשואים לבני זוג ממשלחי יד המקושרים להשכלה גבוהה, נמוך יותר מאשר עובדים הנשואים לבני זוג ממשלחי יד המקושרים להכנסה נמוכה. יוצא דופן ניתן לזהות בקרב אנשי רפואה בעלי השכלה שכמובן חשופים וכן בסבירות גבוהה יותר נשואים לאנשי רפואה ועומדת על 33.5%. בקרב בעלי משלח יד בתחומי המדע וההנדסה ההסתברות עומדת על 19.6% בלבד. לעומת זאת הסבירות של עובדים הנשואים לעובדי ניקיון, נהגים, עובדי מכירות ועובדי סיעוד להיות חשופים גבוהה. 37.6% במקרה של עובדי מכירות, 48.8% במקרה של עובדי ניקיון ועוזרים.